

שו"ת עם נעמי לבנקרון

ש: מדוע בחרת לעסוק דווקא בנושא הסחר בנשים?

ת: "בחירה" זו מילה מופרזת. "מוקד סיוע לעובדים זרים" היה זה שפנה אלי וביקש שאתנדב בשל היותי ילידת רומניה ודוברת רומנית. בהמשך – הדברים התגלגלו, הגעתי מכלא הגברים לכלא הנשים, פגשתי שם את קרבנות הסחר – ומשם זה כבר המשיך כדיבוק. היום אני רואה סטודנטיות שלי נחושות לעסוק בתחום הזנות והסחר לאחר בחינות לשכה, וזה כמעט משעשע. מי היה מאמין שזו תהיה אי פעם נישה מקצועית יוקרתית... בכל מקרה, למרות שהמוקד פנה אלי רק בגלל ידיעת השפה הרומנית ולימודי המשפטים, עבורי הייתה ההגירה למדינה אחרת חוויה מכוננת. נכון, רומנים הם בהחלט לא "מיעוט נרדף" בישראל, אבל מהגרים באשר הם אינם זוכים בהכרח לחיבוקה החם של החברה הקולטת. הם מפתחים רגישות מסוימת לעוולות, שאולי מתפתחת במידה פחותה אצל מי שאינם נפגעים מהן. זה מסביר גם מדוע ישנה פעילות רבה כל כך של נשים בתחומים של שינוי חברתי, וכן של אחרים שזכויותיהם נפגעות או נפגעו בחיי היומיום.

ש: מה היו אתרי הפעילות המרכזית שלך?

ת: קל לי יותר למנות את האתרים בהם לא בקרתי בתקופה זו. החל בחדר פחי האשפה ברחוב ביאליק ברמת גן, שם פגשתי קרבן סחר שרצתה יעוץ בנוגע לזכויותיה אבל מבלי שהסוחר שלה יחשוד בה שהיא נעלמת, וכלה בכנסת, האקדמיה ובית המשפט העליון – טיילתי בכל זירה אפשרית. הרבה מאד שעות בתחנה המרכזית. ובנוסף - באמצע היו גם בתי משפט שלום ומחוזי מדן ועד אילת, הרצאות בצה"ל ובבתי ספר, אזורי בתי בושת, מולדובה, אוקראינה, ארצות הברית, קיבוצים ומקומות נוספים בהם הוסתרו הנשים בתקופה הראשונה לפני שהיה מקלט, מתקני מעצר ומאסר, תחנות משטרה, השתלמויות פרקליטים ושוטרים, בתי חולים, מוסדות לחולי נפש, קונסוליות ושגרירויות, אולפני טלוויזיה, ומה לא.

ש: אם גם כתבת כתיבה רפלקטיבית על הנושא, נשמח ראשית, אם תוכלי לחלק עמנו את התפיסה שלך באשר ליחס שבין עשייה לרפלקסיה על אודותיה, ושנית, אם תפני אותנו לכתיבה שלך.

ת: אין חידוש בעובדה כי לכתיבה יש ערך תרפויטי. אבל נישה שטרם נחקרה למיטב ידיעתי במידה מספקת היא ערכה התרפויטי של הכתיבה עבור עורכי דין חברתיים. רבים מאיתנו גרפומנים ממש: אנחנו כותבים בלוגים, מאמרים בתקשורת, מאמרים אקדמיים, דוחות, הכל. חלק מהכתיבה מיועד לשינוי חברתי, שינוי משפטי. לעתים אנחנו רוצים לחלוק ידע יחודי שנמצא רק ברשותנו עם עורכי דין נוספים. אבל דברים אחרים – מיועדים רק לפרוק את חמת זעמנו על המערכות והגורמים הרלבנטיים. אגרסיה לשמה. וכאן, לכתיבה יש ערך תרפויטי מובהק. אולי בגלל זה כתבתי כל כך הרבה לאורך השנים...

[לרשימת הפרסומים](#)

ש: מה הוא הקושי המרכזי בו נתקלת בעבודתך?

ת: העדרם המוחלט של כלים לעבודה שאיננה משפטית טהורה עם נפגעי טראומה. רובן המכריע של הנשים עמן עבדתי סבלו מטרומה כזו או אחרת, ובהיותי מצוידת בכלים משפטיים בלבד, בעיקר בשנים הראשונות, לא ידעתי איך להתמודד איתן ומה היה הסיוע לו נזקקו. בנוסף גם העדר הידע הנדרש לאבחון הסימפטומים המתפתחים אצל עורכי הדין עצמם היה בעייתי. המאמר אותו אני כותבת כעת עוסק בסוגיה זו – "זולגות הדמעות מעצמן": טראומה משנית אצל עורכי דין חברתיים".

ש: מה הייתה תגובתך לקושי זה? כיצד התמודדת עמו? האם, לדעתך, ניתן להכליל אותו לכדי חווית קושי משותפת לאנשים הבוחרים להגן על זכויות אדם?

ת: כמובן. אין צורך לעסוק באלימות מינית דווקא או בהשמדת עם כדי לחוות קושי זה. עבודה עם טראומה משפיעה לאורך זמן בצורה כזו או אחרת. המחקר הנוכחי שלי כולל ראיונות עומק עם עשרות עורכי דין חברתיים. התשובות שלהם, בלשון המעטה, מדהימות. כמעט כולם מושפעים רגשית, השאלה היא רק באיזו מידה, ועד כמה הם מוכנים להודות בכך. תודעה כוזבת קיימת גם אצל עורכי דין, לא רק אצל הפרולטריון ונשים בזנות. חייבים ללמוד להיות נחמדים גם לעצמנו, ולא רק ללקוחות. אם לא נדאג לעצמנו – לא נוכל לדאוג להם. עורך דין מפורק רגשית לא מסייע לאיש. אחת מהסיבות המרכזיות בגללן פניתי לכתיבת דוקטורט הייתה מנוחה מרוכזת מהפרקטיקה, שתאפשר לי גם רפלקסיה ביקורתית ממרחק על המאבק בתחום זה.

ש: מה הייתה חווית הסיפוק המרכזית שלך בעבודתך? ספרי עליה מעט. האם ניתן לעשות ממנה הכללה?

ת: סיפוק? אין חיה כזו. כל השג נלקח בפרופורציות: אל מול כל צעד קטן שצעדנו יש עוד דרך ארוכה ומתישה ושפע של הפרות זכויות אדם. אני לא זוכרת שאי פעם חוויתי יותר משתי דקות של סיפוק מקצועי. נחמד לצאת מבית משפט עם פסק דין נכון, אבל זו תמיד טיפה בים. גם בעובדה שסוחרים נכנסים לכלא אין סיפוק של ממש – על רקע התופעה בכללותה, ושינוי הצורות המהיר שלה, אין לכך משמעות אמיתית. הסוחרים, ושאר מפירי זכויות אדם תמיד יהיו צעד אחד לפנינו. במובנים מסוימים – זו עבודה סיזיפית לחלוטין. אבל בעצם העיסוק בה – יש סיפוק מסוים.

ש: האם העובדה שאת כותבת עתה דוקטורט, משמעותה שפנייך לעולם האקדמי? האם תרצי לשלב בין העולמות?

ת: עוד לא ברור לי. כשעובדים בשטח – קל להסתכל רק על מה שרואים שם. גם כשעובדים באקדמיה, נחמד לראות את התיאוריות המופשטות שיש לצד זה או אחר. אבל כשמנסים לחיות בשני העולמות, הפרקטי והתיאורטי

כאחד, הדברים מורכבים יותר. קל יותר להאמין כשקוראים טקסטים של עובדות מין, שאכן יש נשים שבחורות בזנות ונהנות ממנה, מאשר כשפוגשים במציאות נשים שעוסקות בזנות ושומעים בגוף ראשון את מה שהן חוות. חוץ מזה, יש תמיד את התחושה שהפרקטיקה היא אולי גהנום, אבל היא המקום שבו באמת אפשר לשנות דברים. היא בית משוגעים, אבל היא גם המקום שיכול לסייע לאנשים במידה הרבה ביותר. האקדמיה תמיד תפגר אחרי השטח, ותמיד תתן את התחושה הנינוחה (מדי) של בית מרגוע, למרות dead-lines מזדמנים פה ושם.

ש: התוכלי למנות מספר עקרונות שהם תנאי בלעדיו אין לחינוך משפטי ראוי בעינייך?

ת: אבחר להתמקד בחנוך המשפטי הקליני שהוא בעיני תנאי בלעדיו אין לחינוך משפטי ראוי ולהצביע על עקרונות חשובים בעיני במסגרתו:

1. סטודנטים הם לעולם מטרה בפני עצמה, ולא אמצעי לשינוי העולם. צריך להשקיע בחינוך המשפטי שלהם, ולא לעשות בהם שימוש לצורך שינוי חברתי כזה או אחר. שינוי חברתי הוא תוצר נלווה לעבודה עם הסטודנטים, אבל לא מטרה בפני עצמה.
2. הענקת כלים לחינוך משפטי תרפויטי. לדעת מה עושים כשלקוח מתחיל לבכות – לא רק בתחומים טראומטיים מובהקים כגון אונס וסחר בנשים אלא גם סתם כשהוא נזכר בחוויה כאובה, ועורך הדין נאלץ לחקור אותו על פרטים שההזכרות בהם מכאיבה לו. אין לנו מושג איך להתמודד עם זה, ומבחינה זו עורכי דין חברתיים הם פילים בחנות חרסינה. אנחנו לא צריכים ללמוד לטפל בהם – אבל כן צריכים ללמוד איך לעשות את העבודה המשפטית ברגישות הנדרשת לה.
3. חנוך לנערה לפי דרכה – לראות את העולם דרך נקודת מבטן של הסטודנטיות, מה התפיסות הייחודיות שלהן, איך נראה עולם זכויות האדם בעיניהן. כל פעם מפתיע אותי מחדש לראות את תפיסת "האשם התורם" שלהן ביחס לקרבנות הפרות זכויות – למה הנסחרת לא בדקה לאן היא נוסעת, למה הפלסטינאים לא פועלים נגד המחבלים שיוצאים מקרבם ועוד. חשוב ללמוד איך התפיסות האלה באות לידי ביטוי אצלן – וללמוד לפרק אותן. לא בהתנגשות חזיתית איתן.
4. יש לעודד קלינאים "לחטוא" בכתיבה רפלקסיבית אקדמית. זירות כגון גליון הנושא המתוכנן לראות אור בשלהי 2013 של כתב העת "המשפט" המוקדש לכתיבה קלינית או כתב העת "מעשי משפט" מאפשרים הזדמנות חשובה לקלינאים המעוניינים לפרסם במקומות רלבנטיים.
5. תנאי עבודה ראויים לקלינאים אינם מוענקים כיום בשום מוסד בישראל. לא בהשוואה לתנאי השוק הפרטי ולא בהשוואה לעמותות (וגם לא ביחס לשירות המדינה). לרוב שכרם זעום ומעמדם אינו יציב.

הם זקוקים ליציבות ולשכר הוגן במקום עבודתם על מנת שיוכלו להשאר בקליניקות לאורך זמן ולהעניק לסטודנטים ידע שנצבר לאורך זמן, לא בעבודה של שנה או שנתיים.

ש: למי את בוחרת להעניק את הפרס בסך 3000 ₪ שנלווה להכרתך כנושאת באות 'יקירת מגני זכויות האדם'?

ת: על פי רוב עבודתי המשפטית נשענת על שני יסודות: הראשון הוא שאסור לתת דגים, צריך לתת חכות. השני הוא שאין עניין פרטני, יש כמעט תמיד עניין עקרוני, והאישי ביותר הוא הפוליטי דווקא. עם זאת, במקרה הספציפי הזה אני מבקשת לחרוג משני העקרונות גם יחד. לפני כ-12 שנים פגשתי קרבן סחר, שהתאבדה כעבור שנתיים. פרט לייצוג המשפטי, נרקמו בינינו קשרים עמוקים יותר. לאחר התאבדותה ביקרתי בבית משפחה במולדובה. ראיתי את ילדתה הקטנה של קרבן הסחר משחקת עם בן השכנים, והתקשיתי להלחם בתחושת הוודאות שגורלה של הקטינה יהיה כשל אמה. כיום אני אפוטרופוסית לדין של הקטינה בתביעה שמנהל הסיוע המשפטי בשמה כנגד האדם שסחר בה, ואנחנו ממתינים לפסק הדין. ספק אם נצליח לגבות את הכספים שיפסקו, כפי שקורה לא פעם בתיקים אלה, בהם הכסף נוטה "להעלם". אני מבקשת להעניק את כספי הפרס לילדה זו. אם לא ידענו להגן על אמה, מן הראוי שנוכל לסייע לבת ולו באופן חלקי וזמני באמצעות פרס זה.